

Film našega razvoja

Ne bomo se ozirali na one, ki prodajajo za skledo leče svoje prepričanje, tudi na one ne, ki ga sploh nimajo. Le za resnost in poštenost sobojnikov nam gre. Tudi ne moremo nikomur izmed njih obljubiti raznih ugodnosti, ki jih sami nimamo. Tudi ne pravimo: mi smo, ki vas vodimo v obljubljeno deželo Pravice. Ne mi, ampak vsi, ki se bodo borili za poštenost, odkritosrčnost in načelnost v življenju, pripomorejo k razvoju. — Zmaga resnice v kulturnem, humanizmu v gospodarskem, pravičnosti v socialnem življenju pa bo najvišji triumf sodobnega človeštva.

Srečko Kosovel.

V knjigi dr. Ivana Prijatelja: Janez Keršnik, njega delo in doba (II., str. 95.) čitamo: »V najbolj klavni situaciji so se nahajali v tej dobi vladnega pritiska uboge pare — učitelji. Ako je bilo uradništvo trepetajoč list, je bilo učiteljstvo ena sama trepetlika. Pod Hohenwartom narodno do panskavizma, je pod Auerspergom do vratu zlezlo v nemškutarstvo. — »Kdor se je javno proglašal za liberalca, je bil nemčur. To so bili zlasti napredni učitelji« (v istem delu, str. 291.).

Preglejmo pot slovenskega učiteljstva od takrat pa do danes! Težka pot je to, pot naprej in nazaj, preko borb k spolnitvi!

Kranjsko liberalno učiteljstvo se je otrelo nemškutarstvu, dočim je na Koroškem in Štajerskem vztrajalo dalje. V 90 letih je z Mahničevim kulturnim bojem bila izvršena končno veljavna ločitev duhov. Na Kranjskem je zrasla politična moč katoliške stranke. Učitelji so bili kot deželni uradniki najslabše plačani pod deželno vladno SLS. Pritisk je bil močan, učiteljev pravni, socialni in ekonomski položaj slab. Spomnimo se samo Cankarjevih »Hlapcev«! Ponoš in samozavest je povezala učiteljstvo v »Zavezi avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev.« Tudi »Slovanska zveza« je obstajala. To je bila doba najsrmatnejšega hlapčevstva!

Svetovna vojna. Svoboda. Jugoslavija. Učitelj postane državni uradnik. Enotna državna organizacija »Jugoslovansko učiteljsko združenje« poveže vse neodvisno učiteljstvo. Zal še takrat naše učiteljstvo nima smisla za svobodno stanovsko organizacijo, ki bi energično ščitila učiteljske interese. »Slovanska zveza« tvori zonet organizirano skupino zase. Tista slovenska stranka, ki je v državni vladi, izvaja odslej pritisk na učiteljstvo, SDS in SLS se vrstita. Prej preganjano učiteljstvo podpira stranko moralno in jo ščuva k masčevanju. Na Kranjskem je učitelj liberalce ali klerikalec, strupeno zagrižen. Situacija ni ravno optimistična. To je doba političnega priganjstva, razdvojenosti zagriženosti in masčevanja.

Nova doba, stanovska linija, nestranskarstvo. Korošci so dali iniciativo. Meziško sresko učiteljsko društvo je izdalo »Deklaracijo« o novih smernicah stanovske politike. Dne 17. julija 1926. je ta deklaracija v glavnem sprejeta na zborovanju v Celju. Težke izkušnje iz preteklosti zahtevajo močno stanovsko organizacijo, neodvisno od katerekoli stranke. Sloveskarji lahko postanejo tudi člani UJU. Odpornost učiteljstva proti dnevnim parolam naj se poveča s temeljito samizobrazbo, ki bo omogočila duhovno osamosvojitve. Socialna usmerjenost učiteljskega dela naj dobi svoj videz izraz v povrnitvi k narodu, k ljudstvu. Končno sankcijo prejme deklaracija od 5. do 7. julija 1927. v Kranju na VII. pokrajinski skupščini UJU. Mala nesoglasja onemogočajo grupi demokratičnih učiteljev okrog »Edinstva« vstop v UJU. To so bili prvi koraki k socialnejši in praktičnejši usmerjenosti slovenskega učiteljstva.

Slovenci na čelu novega gibanja jugoslovanskih učiteljev. Tudi Hrvati in Srbi se pridružijo idejam deklaracije. Delegat šumadijskih učiteljev izjavlja: »Deklaracija je bila za nas luč, ona je največja čast za jugoslovansko učiteljstvo«. Kvantitetno najmočnejša intelektualno-strokovna organizacija je izvršila duhovno revolucijo in notranjo osvoboditev.

Slovensko učiteljstvo je ohranilo idejno vodstvo celotnega JUU, kateremu predseduje taj. Dimnik. Slovensko učiteljstvo je vzor vsemu ostalemu učiteljstvu v državi.

O zadnji dobi vemo vse. Zastoj ne sme priti. Vztrajati moramo, iti naprej. Po železnih zakonih zgodovinske logike in dialektike našega notranjega razvoja nastaja novo življenje, novo gibanje med članstvom. Iniciativo so dali mladi štajerski učitelji. Z razvijanjem socialnega duha, socialnega čustvanja in mišljenja raste zavednost članstva. Realistično-znanstven študij vasi, najširših narodnih mas daje konkretne, realne smotre, večjo udarno silo.

Nastaja nov učiteljski pokret. »Glas najmlajših«, »Naš glas« in »Naša vasa« so njegovi glasniki.

Sgt

L. U.

Naša vasa

Prvi statistični podatki

»Život sela« se obrača na uvodnem mestu svoje 2. številke na svoje vaške prijatelje s sledečim pozivom:

»Život sela«, edini časopis, ki je namenjen objektivnemu proučevanju vasi in kmetijskega gospodarstva, pričakuje, da ga bodo sprejeli vsi, ki mislijo, da se mora naša vasa vendar enkrat sistematično proučiti, ki žele, da se že enkrat konča s pesmimi in besedami tam, kjer nam morejo le dela in dejstva dati jasno sliko o tem, kar nam kaže razvojno pot vasi.

Sodelovanje vseh, ki to žele, nam je dobrodošlo. Zlasti sodelovanje neposrednih opazovalcev vasi, onih, ki žive v sami vaški sredini in imajo možnost gledati vse one pojave, ki se najpogostejše izmikajo onim, ki menijo, da lahko sodijo vasa z avtomobilskega izleta ali s kratkotrajnega bivanja na vasi.

Za te svoje sodelavce smo izdelali posebno navodilo, kaj in kako naj opazujejo in beležijo. Za sedaj jih prosimo, da nas redno obveščajo o vaškem življenju ter da zbirajo naslednje podatke:

1. Koliko kmetijskih domov je v vasi.
2. Koliko je ostalega, nepoljedelskega prebivalstva, (številu trgovcev, obrtnikov, industrijskih delavcev, duhovnikov, učiteljev, upokojencev itd.).
3. Koliko družin je brez zemljišča, brez živine, brez ...
4. Koliko družin nima živil do nove žetve.

5. Koliko družin nosi živila ali druge pridelke na trg.

6. Koliko je v vasi takih, ki hodijo v službo ali na dnino, kratko takih, ki prodajajo svojo delovno silo in pod katerimi pogoji.

7. Pod katerimi pogoji lahko pride revež do zemljišča od bogatih.

8. Koliko družin v vasi jemlje zemljo v najem ali na prepušanje dogovorjenega dela pridelkov.

Opomba uredništva Naše vasi:

Podatki, ki se tu naprošajo, so sicer skromni, a tvorijo takorekoč prvo osnovo sistematičnega študija naše vasi. Zbiranje teh podatkov ne zahteva niti posebnega truda, niti časa, predvsem pa ne raznih arhivskih zapiskov in pripomočkov, ki radi svoje nepopolnosti in težke pristopnosti večkrat naravnost onemogočajo natančnejše statistike o gospodarskih razmerah našega podeželja. Prepričani smo, da bo vsakdo, ki si je sestavil to skromno statistiko, z veseljem izpolnjeval to prvo ogrodje še z drugimi podrobnejšimi podatki, ker mu bo že prva tabela pokazala zanimivo sliko njegovega okoliša, ki jo bo s pridom uporabljal v najrazličnejših prilikah. Zato priporočamo vsem tovarišem, ki žive z našim ljudstvom ter se ne umikajo v »splendit isolation«, da se takoj lotijo tega prekoristnega dela. Uporabite zimske mesece za sestavo teh podatkov ter nam pošljite kopijo na uredništvo »Učit. tovariša«.

O živi potrebi naše kmetijske nadaljevalne šole

V ničemer ni mogoče podati smernic, ki bi bile povsod uporabljive. V vsem tiči neka posebnost, in ta posebnost se pokaže šele v delu samem. Kopije so mrtve, ker so brez duše, ker so izraz gola mehanizma, a najbolj nevarno je zgolj posnemanje ravno v gospodarstvu. Tu mora vladati popolna samostojnost, ki vodi do prostega razuma. Gospodarske panoge so odvisne od podnebja, od vetrov, ki prav za prav tvorijo podnebje in to zopet od nadmorske višine. Lega tal in pa podnebje sta važna faktorja pri celotni gospodarski produkciji. Sestava tal pa potrebuje človekovih rok, da jo preobrazijo, v kolikor jo more. In tu je potreben človeški duh, je potrebno ono gonilo, ki preobrazja celokupni sestav stvarstva.

Vsako delo, pa naj si bo na videz še tako mehanično, zahteva močne notranje individualnosti, zahteva močne notranje intuicije, da je res pravo. Tu mislim zlasti na naše kmetijsko delo, na delo človeka, ki mora znati preobrazevati stvarino, da ž njimi lahko umno gospodari.

Naše gospodarstvo je vsepreveč le goli mehanizem, je slepo posnemanje dela, ki so ga izvrševali že drugi. Poglejmo le naše splošno gospodarstvo. Niti za las se ni v svojem bistvu spremenilo, temveč gre po svoji stari poti. Boji se stopiti odločno v ospredje ter zgraditi celoten sistem, ki bo res sistem in ne neko igračkanje!

Za dvig našega gospodarstva je potreben velikopotezen načrt. Naš kmet potrebuje mnogo več pouka nego ga dobi samo v osnovni šoli. Dejstvo je, da ga osnovna šola pušča na cedilu ravno v času, ko je najbolj potreben navodil in pouka. Izobrazba pa je potrebna vsakomur, kakor učiteljstvu, tako tudi kmetu.

Da se to stanje zboljša, so bili uvedeni na kmetijskih šolah tečaj za učitelje.

Prekoristno in potrebi ustrezajoča je zamisel banske uprave, da učiteljstvo, ki ni dobilo dovolj podlage iz kmetijstva na svojih šolah, izobrazijo in spopolnuje na svojih kmetijskih šolah. Te šole s tem šele pridobijo na svoji vrednosti, ker ne izobražujejo

samo svojih gojencev, temveč tudi učitelje, ki stoje v neposrednem stiku s kmetom in njegovo zemljo. Dobro je tudi to, da se v take učiteljske tečaje sprejemajo ljudje, ki so se že kolikor toliko živeli v ves ustroj kmetstva in ki so to kmetstvo vzljubili.

V kmetijskih nadaljevalnih šolah bi moralo učiteljstvo, in nekateri to že izvajajo, prestrukturirati ustroj tal svojega okoliša, da more na ta način seznaniti kmetijskega fanta z ustrojem njegove rodne grude. Spoznavanje sestave tal je velepomembno za vse nadaljnje kmetovanje. S podnebjem se vsaj deloma seznaniti kmetijski fantek že v osnovni šoli, ako je bil pouk v šoli pravilen, t. j. prilagojen otrokovemu miljeju.

Način, kako naj se to podaja kmetiskim fantom, je odvisen od učiteljeve sposobnosti. Kmetijskega fanta je treba pripraviti do tega, da začne spravljati vso rast v zvezo z geološko sestavo tal in s podnebjem. S pravo ljubeznijo se bo nato poglobil v svoje delo, v svoj poklic. Uvidel bo, da je njegov poklic res težaven, da zahteva mislečega človeka in ne zgolj pustega posnemovalca. Nič več ne bo cenil samo druge stanove, ker bo uvidel vso odvisnost in povezanost svojega dela z delom ostalega sveta. Uvidel, da so vse umske

pridobitve na kateremkoli polju uporabljive tudi pri njegovem delu, le da se mora poglobiti vanje. Vsa izoliranost, ki ga sedaj obdaja, bo na mah izginila.

Do ozke povezanosti z ostalim svetom ga bo dovedla kmetijska nadaljevalna šola. Ta mu bo dala pravo osnovo za njegovo delo. Zato bi pa morale biti kmetijske nadaljevalne šole dvoletne. V prvem letu bi se podajali le vseobči predmeti in bi se gradilo na osnovi, ki si jo je sleherni pridobil v osnovni šoli. V drugem letu pa bi stopilo v ospredje spoznavanje prirode domačega kraja, seveda v ozki zvezi z izkustvi ostalega sveta. Kmetijske fante naj se navaja v drugem letu na pravo mišljenje. Vse dogodeke v socialnem življenju, naj bi znali kmetijski fantje pravilno razčleniti in jih spraviti v pravo vzročnost. Tako urejene kmetijske nadaljevalne šole bi šele mogle popolnoma ustrezati svojemu namenu, da bi mogle vzgajati v kmetijski mladini pravo ljubezen do rodne grude, do sočloveka, do svoje ožje in širše domovine.

To je naloga naše bodoče kmetijske nadaljevalne šole!

Herman Kmet.

Plašči, površniki

v priznato elegantni izdelavi in veliki izbiri

LUKIĆ

Ljubljana, Stritarjeva ulica

Splošne vesti

NADALJNO SNOVANJE OBRAMBNEGA SKLADA.

Vsak član društva plačuje mesečno 3 dinarje v fond za zaščito članstva; dva dinarja dohodkov obdrži sresko društvo, 1 din se pa izroči sekciji.

(Sresko društvo Ljubljana okol. zah. del.)

V podporni fond za odpuščeno učiteljstvo bo prispeval vsak član mesečno po 3 din. (Sresko društvo Ljutomer.)

ZANIMIVA VPRAŠANJA.

»Gorenjec« od 14. XI. priobčuje: Pri prihodnjem zborovanju JUU za okraj Kranj bodo postavljena naslednja vprašanja: Kaj misli organizacija ukreniti v zaščito nekaj stotin še nezaposlenih absolviranih učiteljev, od katerih nekateri naravnost stradajo, ker so bili zadnja leta nameščeni celo tuji državljani kot pogodbeni učitelji, in so nekateri teh celo brez prave kvalifikacije upravitelji šol. Znan je primer, ko je bil tak pogodbeni učitelj ob enem šolski upravitelj in upravitelj gostilne in posestva svoje žene, ki uživa poleg tega še pokojnino. Kaj ima organizacija ukreniti, da se ne bo več dogajalo, da bi se n. pr. učitelj v kakem kraju kot posameznik proti volji večine okraj delal »glas ljudstva«, kakor se je delalo zadnja leta pod nesrečnim JNS režimom.

Na ta zanimiva vprašanja »Gorenjec« odgovarjamo, da se bo kakor doslej učiteljska organizacija tudi v bodoče obračala do vseh sedaj odločujočih osebnosti, naj storijo vse, kar je v njihovi moči, da se doseže možnost za nastavitve čim večjega števila brezposelnih učiteljskih abiturientov in abiturientin.

Glede učiteljev v pogodbeni službi pa bo skrb organizacije, da se ustvari tudi za poslednjega od njih možnost za doseg popolne kvalifikacije za sprejem v redno učiteljsko službo.

Končno pa ugotavljamo, da bi prispeval »Gorenjec« mnogo več k reševanju brezposelnosti med učiteljstvom, ki ni važno vprašanje samo s socialnega, marveč tudi z ljudskega prosvetnega stališča, ako bi posvetil temu vprašanju resen članek, kakor pa da priobči ne resna in prozorno izživalna vprašanja.

Pravica je za druge, nam naj ostane pogum.

— »Domače ognjišče«. V začetku tekočega šolskega leta je minilo 22 let, odkar je pod pritiskom vojnih razmer prenehal izhajati časopis za starše in vzgojitelje »Domače ognjišče«, ki je tedaj izhajal že osmo leto. Volje do dela in borbe pa v slovenskem učiteljstvu ni mogla uničiti niti svetovna vojna in vseh teh 22 povojnih let se vztrajno uresničujejo besede, ki jih je tedanji urednik »Domačega ognjišča« napisal na strani 127. osmega letnika: ... pa (se) poženemo zopet na konje in orali bomo, dalje in dalje, sejali zrnje in okopavali... Kako ogromen napredek zaznamuje v tem razdobju slovensko pedagoško delo in kako dosledni so ostali v svoji borbi nekateri tovariši, se najlaže pričamo, če pazljivo prečitamo omenjeni letnik »Domačega ognjišča«, posebno beležke v rubriki »Pregled« na straneh 14., 30., 32., 47. in 120. — S. O. S.

Bodi srečen, toda ne na račun svojega sotovariša.

UPRAVITELJSTVA IN KRAJEVNE ŠOL-SKE ODBORE

ponovno prosimo, da poravnajo zaostalo naročnino za »POPOTNIKA«. Mnogim naročnikom smo morali dostavljati lista zaradi večletnega dolga na naročnini ustaviti. Nobena učiteljska knjižnica ne sme pogrešati »Popotnika«, ki je danes ena naših najboljših pedagoških revij. Letno naročnino 50 din utri

lahko še tako siromašni kraj. šol. odbor. Poslužite se položnic in nakažite naročnino čimprej. Upravitelje(ice) pa prosimo, da zadevno intervenirajo pri svojih kraj. šol. odborih in v primeru potrebe zahtevajo položnice pri svojih sreskih društvih ali pa pri sekciji JUU.

SRESKIM UČITELJSKIM DRUŠTVOM na znanje in v ravnanje:

1. Na vsaki šoli, kjer še ni, naj se izbere izmed učiteljskega zbora **POVERJENIK**, najbolje upravitelj(ica), ki pobere mesečno članarino, jo pošlje društvu blagajniku, ta pa točno v prvi polovici meseca sekciji.

2. Članarina naj se plačuje vedno mesečno **NAPREJ**. Na ta način ne bo nikdar zaostankov.

3. **STARE DOLGOVE** naj društva od svojih članov - dolžnikov izterjajo in nakažejo zaostalo članarino sekciji v zmislu sklepa banovinske skupščine, najkasneje do 10. DECEMBRA T. L.

4. Pri vsakokratnem zborovanju naj blagajniki izpišejo **LISTO Z NAVEDBO ČLANOV** in že vplačane oziroma neporavnane članarine. Ta lista naj bo vsemu članstvu na vpogled.

5. **ČLANSKI SEZNAMI** članov posameznih društev naj se **TAKOJ** dostavijo sekciji v 4 izvodih. To je **NUJNO**.

6. **MESEČNE PRIJAVE** naj se pošiljajo sekciji v začetku vsakega meseca, in to čimprej, ako hočemo, da bosta administracija in dostavljanje listov v redu.

Članstvo vstopa in izstopa s 1. **VSAKEGA MESECA**. Številu članstva v novi prijavi se mora po številu izstopivših in pristopivših članov ujemati s številom prijave prejšnjega meseca. Vse izpremembe članstva naj se zabeležujejo tudi v članskem seznamu.

UPRAVA SEKCIJE JUU.

POSILITE PREDNAROČILA NA EDICIJE UP Z.

— Brezplačno letovanje na Jadranu za podmladkarje Jadranske straže. Šest popolnoma brezplačnih 14-dnevih letovanj z brezplačno vožnjo v počitnicah 1937 l. dobe podmladkarji Jadranske straže, ako rešijo pravilno križanko Jadranske straže. Zrebanje nagrad se bo vršilo nepreklicno 31. decembra v pisarni Krajevnega odbora Jadranske straže v Ljubljani, Tyrševa c. št. 1/IV., kjer se dobe križanke po 15 din. Pismenim naročilom je priložiti ta znesek v znak. Letovanje na morju v šolskih počitnicah je užitek, na katerega se veseli šolska mladina vse leto, pričakuje s hrepenenjem dneve sončenja in kopanja. Mnogim pa ni dano biti deležnih te nepozabne sreče ob sinjem Jadranu, ako ne razpolagajo s potrebnimi sredstvi. Zato pozdravljamo tem bolj vsega uvaževanja vredno iniciativo Krajevnega odbora Jadranske straže, ki je namenil šolski mladini šest brezplačnih 14-dnevih letovanj na morju, in želimo, da bi naša mladina v polni meri izkoristila to redko priliko. — P. n. šolska upraviteljstva in poverjenišтва PJS opozarjamo na gorenji razpis, ki bi v srečnem slučaju lahko pomagal do brezplačnega letovanja revnemu podmladkarju ali podmladkarici PJS. Ker mladina sama težko zbere 15 din, naj bi posamezni podmladki JS naročili križanko ter v primeru dobika z njim osrečili najpotrebnejšega svojega člana ali članico PJS. — Sekcija PJS za dravsko banovino.

EKSKURZIJSKI ODSEK JUU BO ORGANIZIRAL:

1. **POSET SVETOVNE RAZSTAVE V PARIZU.**
2. **PEDAGOŠKO EKSKURZIJO V ČESKO-SLOVAŠKO.**
3. **SMUČARSKI TEČAJ V BOŽIČNIH POČITNICAH.**

(Podrobnosti v prihodnji številki »Učit. tov.«)